Nr 13.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); given Stockholms slott den 18 december 1936.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Härigenom förordnas, att 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 §.

Vissa sinnessjukvården — — — nämnd *(sinnessjuknämnden).*

Sinnessjuknämnden skall bestå av fem ledamöter. Chefen för medicinalstyrelsen är självskriven ledamot av nämnden. Övriga ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för en var av ledamöterna utses av Konungen på viss tid, högst fem år.

Av de — — — av domarämbete.

Utom chefen — — — i styrelsen.

Suppleant för — — — vara sinnessjukläkare.

Såsom sinnessjuknämndens — — — i avgörandet.

Mot den — — — om domare.

Mot nämndens — — — ej föras.

Konungen förordnar — — — nämndens verksamhet.

5 §.

Med polismyndighet avses i denna lag:

i stad, där polismästare finnes, polismästaren ävensom befattningshavare vid polisväsendet i befälsställning, vilken enligt för honom gällande instruktion eller på grund av honom av polismästaren meddelat uppdrag äger att handla i dennes ställe, samt i annan stad stadsfiskalen eller, om stadsfiskalen är befriad från all befattning med polisväsendet, den, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

å landet polischefen i orten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 november 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Fråga har väckts om ändring av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321). Jag anhåller nu att få anmäla detta ärende. De två paragraferna behandlas därvid var för sig.

Ändring av 2 § sinnessjuklagen.

Enligt 2 § sinnessjuklagen skola vissa sjukvården rörande frågor, enligt vad i lagen sägs, behandlas av en särskild nämnd, sinnessjuknämnden. Nämnden skall bestå av fem ledamöter. Chefen för medicinalstyrelsen är självskriven ledamot. Övriga ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för en var av ledamöterna utses av Konungen för en tid av fem kalenderår i sänder. Avgår någon av de särskilt utsedda ledamöterna eller av suppleanterna, skall ny ledamot eller suppleant utses för den återstående tiden.

Enligt det förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet, som den 2 juni 1927 avgavs av *1926 års sinnessjuksakkunniga*, skulle för behandling av vissa sinnessjukvården rörande frågor finnas en sinnessjuknämnd, som skulle bestå av fem ledamöter, utsedda av Konungen för en tid av fem kalenderår i sänder (2 §). Det skulle också ankomma på Konungen att för samma tid utse en eller flera särskilda suppleanter för en var av ledamöterna.

I betänkandet i ämnet (statens offentliga utredningar 1927: 10) anförde de sakkunniga såsom motiv till bestämmelserna i 2 §, bland annat (sid. 45):

Huruvida ledamot i nämnden bör tillsättas för tid, som av Kungl. Maj:t vid varje särskilt förordnande bestämmes, eller för viss tid, torde icke vara av större betydelse. Då nödig kontinuitet lärer vinnas även med det senare systemet, vilket torde vara det för institutioner av förevarande typ vanliga, hava de sakkunniga stannat för detsamma. Tydligt är, att om ledamot i nämnden avgår under funktionsperioden, det av de sakkunniga valda systemet innebär, att ny ledamot skall utses allenast för återstående del av perioden.

Vad beträffar tillsättande av suppleanter, hålla de sakkunniga före, att i allmänhet blott en sådan behöver utses för varje ledamot. I undantagsfall kan emellertid under funktionsperiodens lopp inträffa, att såväl ledamoten som suppleanten få förfall. För att ej nämnden, därest ett sådant fall skulle uppkomma, skall utsättas för risken att ej kunna fungera, har möjlighet beretts att för återstoden av femårsperioden förordna ytterligare suppleant.

Förslag till sinnessjuklag förelades *1929 års riksdag* genom proposition nr 87. Enligt 2 § i förslaget skulle fråga om utskrivning eller skiljande från sinnessjukhus eller från sinnessjukavdelning, tillhörande fångvården, av någon, som blivit intagen för vård eller observation, eller om förhör inför domstol angående sålunda intagen handläggas av medicinalstyrelsen. Vid dess handläggning av sådan fråga skulle i avgörandet deltaga, bland andra, två av Konungen särskilt förordnade ledamöter, vilka skulle utses för en tid av fem kalenderår i sänder. Om någon av dem avginge, skulle ny ledamot utses för den återstående tiden. För vardera ledamoten skulle Konungen förordna en eller flera suppleanter. I motiveringen nämndes intet rörande mandattiden.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen samt i anledning därav väckta motioner, föreslog i utlåtande nr 35, att klagoinstansen beträffande frågor om intagning och kvarhållande å sinnessjukhus måtte organiseras som en särskild nämnd, bestående av fem ledamöter, utsedda av Konungen för en tid av fem kalenderår i sänder. Avginge någon av dem, skulle ny ledamot utses för den återstående tiden. I reservation av sex ledamöter av utskottet tillstyrktes härutinnan propositionens förslag. Sedan kamrarna stannat i olika beslut, antog riksdagen ett av utskottet i memorial nr 43 framlagt sammanjämkningsförslag, innehållande den lydelse av 2 § som gällande lag äger. Ej heller i nämnda riksdagshandlingar berördes frågan om mandattiden.

Departementschefen.

Då 1926 års sinnessjuksakkunniga hade att taga ställning till frågan, huruvida ledamot i sinnessjuknämnden borde tillsättas för tid, som bestämdes av Kungl. Maj:t vid varje särskilt förordnande, eller för viss tid, stannade de sakkunniga för det senare systemet. De sakkunniga anförde, att jämväl med sistnämnda system vunnes nödig kontinuitet, och att detsamma syntes vara det för institutioner av förevarande typ vanliga. Emellertid framhöllo de sakkunniga därjämte, att valet mellan de två systemen icke vore av större betydelse.

Det förslag rörande mandattid för av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter i den särskilda nämnden, vilket framlagts av de sakkunniga, godtogs utan diskussion av statsmakterna.

Ledamöter och suppleanter i sinnessjuknämnden utsågos första gången år 1930 för tiden 1931—1935, varefter ledamöter och suppleanter i nämnden utsetts för tiden till 1940 års utgång. Endast en av de fyra ledamöter,

som varit utsedda för åren 1931—1935, förordnades för åren 1936—1940. Till ledamöter för sistnämnda tidsperiod utsågos därjämte en förutvarande suppleant samt två andra personer. Av de åtta suppleanter, som varit utsedda för åren 1931—1935, förordnades en till ordinarie ledamot, varjämte tre utsågos även för nu löpande mandatperiod. För sistnämnda period förordnades därutöver fyra andra personer.

Av de återgivna uppgifterna synes mig framgå, att den i förevarande avseende gällande bestämmelsen är ägnad att försvåra upprätthållandet av en tillfredsställande kontinuitet inom nämnden. Jag anser mig därför böra föreslå sådan ändring av nämnda bestämmelse, att Kungl. Maj:t får i sin hand att fastställa tiden för ledamots- och suppleantförordnandenas varaktighet.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har förslag upprättats till ändring av 2 § sinnessjuklagen.

Ändring av 5 § sinnessjuklagen.

Polismyndighets åligganden enligt lagen.

I sinnessjuklagen finnas i åtskilliga paragrafer stadganden, enligt vilka det anförtros åt *polismyndighet* att vidtaga i lagen föreskrivna åtgärder av skilda slag.

Om åtgärd för beredande av erforderlig vård åt sinnessjuk icke vidtages av förmyndare, god man, make eller annan, är — bland andra — polismyndigheten i den ort, där den sjuke vistas, pliktig att föranstalta därom (6 §). I enlighet därmed har polismyndighet tillagts befogenhet att göra ansökan, att sinnessjuk för vård må intagas å sinnessjukhus (8 §). Då hos någon förmärkes tecken på sinnessjukdom, äger polismyndighet föranstalta om att han för utrönande av huruvida behov av vård å sinnessjukhus föreligger varder undersökt av läkare (16 §). Om det av någons uppträdande finnes uppenbarligen framgå, att han är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, och anledning finnes till antagande, att han är sinnessjuk, må polismyndighet föranstalta om hans intagande för observation å sinnessjukhus av visst slag (28 §).

Att märka äro även föreskrifterna i lagens 7 kap. om handräckning. Därest sinnessjuk, för vilken plats beretts å sinnessjukhus, motsätter sig att låta sig där intaga, är — bland andra — vederbörande polismyndighet pliktig att på begäran av den, som gjort ansökningen om intagning, lämna den handräckning, som finnes vara av nöden (51 § första stycket). Undandrager sig någon, som är tilltalad för brott eller föremål för förfarande, som avser ådömande av tvångsarbete, samt vistas å fri fot, att iakttaga, vad enligt 43, 44 och 46 §§ åligger honom i fråga om inställelse för undersökning m. m., eller behöver läkare för verkställande av undersökning, varom förmäles i nämnda paragrafer, skydd för sin personliga säkerhet, skall också på vederbörande läkares begäran lämnas erforderlig handräckning

(51 § andra stycket första punkten). Detsamma gäller, där sådant fall prövas föreligga, att undersökning enligt 16 § må äga rum, och den, om vilkens undersökning är fråga, vägrar att underkasta sig densamma eller läkare för verkställande av undersökningen behöver skydd för sin personliga säkerhet (51 § andra stycket andra punkten). Om å sinnessjukhus intagen avviker därifrån, eller om den, som för vård förvaras å sinnessjukavdelning vid fångvården, avviker, eller om den, som på försök utskrivits från sinnessjukhus eller från sinnessjukavdelning vid fångvården, underlåter att, sedan förordnande om återintagning meddelats eller försökstiden gått till ända, på anmaning åter inställa sig där, skall handräckning lämnas av vederbörande polismyndighet för den sjukes återförande till sinnessjukhuset eller sinnessjukavdelningen, därest sjukvårdsläkaren eller fångvårdsmyndigheten påkallar det (52 §).

Polismyndighet enligt sinnessjuklagen.

I sinnessjuklagen avses enligt 5 § med *polismyndighet* i stad polismästaren, där sådan finnes, men eljest stadsfiskalen eller, om stadsfiskalen är befriad från all befattning med polisväsendet, den, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet, samt å landet polischefen i orten.

I det av *1926 års sinnessjuksakkunniga* avgivna betänkandet med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet m. m. fanns intagen en 5 §, likalydande med 5 § i gällande lag.

Som motivering till 5 § i förslaget anförde de sakkunniga (sid. 49):

Det viktigaste av de åligganden, som enligt de sakkunnigas förslag åvilade polismyndighet, avsåge tillsynen över att sinnessjuka — närmast de, vilkas uppträdande innefattade fara för allmän ordning och säkerhet eller som vore föremål för misshandel eller uppenbar vanvård — ävensom samhällsvådliga personer, som kunde misstänkas för sinnessjukdom, för vård eller observation intoges å sinnessjukhus. Åt vilken polismyndighet dessa funktioner borde uppdragas, kunde måhända bliva föremål för olika meningar. I de författningar, i vilka funktioner ålagts »polismyndighet», hade, huvudsakligen med hänsyn till berörda funktioners art, olika bestämmelser meddelats om vad som skulle förstås med polismyndighet (se t. ex. lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, 5 §, ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, §§ 29—30, och lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, 17 §). I förevarande fall torde det riktiga vara att överlämna polisfunktionerna åt den polisman, som hade ledningen av det löpande polisarbetet å den ort, varom fråga vore. Nämnda ledning tillkomme i stad polismästaren eller, där sådan icke funnes, stadsfiskalen; dock att i stad, där stadsfiskalen vore befriad från all befattning med polisen, ledningen utövades av en särskild polisman, i regel benämnd poliskommissarie. På landet tillkomme sådan ledning den lokale polischefen, varmed för närvarande — rätt att meddela bestämmelser i administrativ ordning vore Kungl. Maj:t förbehållen — förstodes landsfiskalen utom i vissa köpingar, vilka i polisavseende vore utskilda från landsfiskalsdistrikten, och i vilka en särskild polisman (polisuppsyningsman, poliskommissarie) enligt förordnande av Kungl. Maj:t utövade chefskapet. Då särskilt befogenheten att besluta om tvångsintagning

för observation vore av synnerligen grannlaga natur, torde man icke böra efter mönstret av t. ex. lagen om behandling av alkoholister medgiva länsstyrelse att förordna underordnad polisman att för viss ort på landet vidtaga de på polismyndighet ankommande åtgärderna. Till enahanda resultat komme man för övrigt genom att bygga på den med 1925 års lagstiftning angående polisväsendet genomförda polisorganisationen på landsbygden, varigenom polismännen i köpingar och municipalsamhällen med nyssnämnda undantag uttryckligen underställts landsfiskalen såsom polischef.

I *yttranden* över betänkandet föreslogs av länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kalmar och Örebro län — under åberopande av den grannlaga naturen hos de på polismyndighets handläggning enligt förslaget ankommande frågorna — att i stad, där polismästare ej funnes samt stadsfiskalen vore befriad från all befattning med polisväsendet, med polismyndighet borde få avses polischefen.

Propositionen nr 87 till *1929 års riksdag* upptog 5 § med den lydelse de sakkunniga föreslagit. Föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck, anförde härvid:

De städer, varom här vore fråga, vore för närvarande allenast sex, nämligen Landskrona, Halmstad, Karlstad, Sundsvall, Umeå och Ängelholm. I samtliga dessa städer funnes poliskommissarier, av vilka poliskommissarien i Halmstad tillika innehade stadsfiskalstjänsten. Dessa kommissarier skulle komma att fullgöra de polismyndighet enligt förslaget åvilande funktionerna. Någon anledning att antaga, att nämnda kommissarier icke skulle vara i stånd att omhänderhava ifrågavarande funktioner syntes icke föreligga, och denna uppfattning vunne stöd av att ingen av länsstyrelserna i de län, där omförmälda städer funnes, gjort anmärkning mot förevarande stadgande. Därtill komme, *dels* att bland annat vid vittnesförhör rörande intagning för observation en viss pliktkollission kunde uppstå, om polischefen, vilken i dessa städer vore ordförande i eller ledamot av rådstuvurätten, skulle övertaga ifrågavarande polisfunktioner och *dels* att det — såsom redan vore fallet i Halmstad — väl kunde inträffa, att stadsfiskals- och poliskommissarietjänsterna förenades hos samma person, i vilket fall det givetvis skulle vara skäligen onödigt att betunga polischefen med ifrågavarande arbete. Att stadsfiskalen i några ytterligare städer skulle komma att befrias från all befattning med polisväsendet vore väl, åtminstone under nuvarande processordning, föga antagligt. Departementschefen komme sålunda lika med de sakkunniga till det resultatet, att berörda polisfunktioner överallt borde anförtros åt den befattningshavare, som hade ledningen av det löpande polisarbetet. Den princip, som låge till grund för förslaget, torde för övrigt väl överensstämma med 1925 års polisorganisation.

5 § i propositionens förslag blev (på hemställan av andra lagutskottet, utlåtande nr 35) utan ändring antagen av riksdagen.

Justitieombudsmannens infordrande av överståthållarämbetets yttrande i fråga om förhållandena i Stockholm.

I skrivelse den 16 mars 1935 till överståthållarämbetet för polisärenden anhöll dåvarande *justieombudsmannen R. Gyllenswärd*, att överståthållarämbetet ville till honom inkomma med utlåtande beträffande frågan huruvida bestämmelserna i sinnessjuklagen därom, att i stad där polismästare funnes

det vore denne som hade att fatta å polismyndighet ankommande beslut, i vad rörde Stockholm kunde med hänsyn till rådande arbetsförhållanden eller andra omständigheter vara i behov av jämkning i sådan riktning, att beslutanderätt tillerkändes jämväl annan befattningshavare än polismästaren eller den som för närvarande enligt särskilda bestämmelser ägde handlägga polismästaren åvilande ärenden.

Beträffande anledningen till nämnda hänvändelse från justitieombudsmannen till överståthållarämbetet har i en av justitieombudsmannen till Kungl. Maj:t ingiven framställning av den 22 maj 1935 angående bestämmelserna i 5 § sinnessjuklagen anförts:

På grund av vad justitieombudsmannen iakttagit under utövningen av sin verksamhet hade han funnit anledning antaga att beträffande Stockholm ett noggrant iakttagande av bestämmelserna i 5 § sinnessjuklagen kunde verka onödigt tyngande på arbetet inom polisverket. Väl torde lagrummet icke lägga hinder i vägen för att de polismästaren därigenom ålagda funktionerna i viss omfattning fullgjordes av honom underordnad befattningshavare. Sålunda stadgades i 2 § av den utav Kungl. Maj:t fastställda instruktionen för förste polisintendenten i Stockholm att denne skulle i poliskammaren handlägga de mål och ärenden med vilka polismästaren ej själv toge befattning. Denna bestämmelse syntes vara att jämställa exempelvis med ett partiellt förordnande att fullgöra polismästarens tjänsteplikter. Och förste polisintendenten torde på grund därav också på nu förevarande område få anses i förekommande fall satt i polismästarens ställe.

Även om liknande föreskrift ej återfunnes i instruktionerna för de övriga polisintendenterna i Stockholm, och man följaktligen beträffande dem blott hade att hålla sig till den allmänna bestämmelse som upptagits i 1 § av instruktionerna för såväl andre som tredje polisintendenten därom, att de hade att tillhandagå polismästaren i hans ämbete, torde dock även vid dessa tjänsters inrättande ha avsetts, att innehavarna skulle äga att vid behov handla i polismästarens ställe. Att detta vad anginge fall enligt sinnessjuklagen erhållit klart uttryck skulle emellertid, syntes det justitieombudsmannen, ha varit önskvärt.

I detta sammanhang finge också framhållas, att 5 § sinnessjuklagen ej torde ha avseende på de i 51 och 52 §§ omnämnda handräckningsfallen. Då dessa paragrafer, till skillnad mot 6, 8, 16 och 28 §§, talade om »vederbörande» polismyndighet, torde därmed ha avsetts att befogenhetsfrågan här skulle få bedömas efter de regler som i allmänhet gällde beträffande handräckning av polismyndighet. Uppenbarligen kunde mången gång i hithörande fall den skyndsamhet vara av nöden, att det skulle innebära en ren orimlighet att kräva beslut av sådan myndighet, varom stadgades i 5 §. Detta hindrade naturligtvis å andra sidan ej, att i det särskilda fallet prövningen kunde vara av den grannlaga natur, att det av allmänna normer följde, att den icke finge företagas av vilken underordnad befattningshavare som helst.

Överståthållarämbetet förklarade sig i ett den 18 april 1935 avgivet utlåtande åberopa vad polismästaren i infordrat yttrande i ärendet anfört.

Polismästaren anförde i nämnda yttrande:

Allt intill den 16 februari 1927 hade erforderlig intagning av sinnessjuk å vårdanstalt alltid skett efter överståthållarämbetets remiss, i regel undertecknad av förste polisintendenten. Från och med den 16 februari 1927 hade därutinnan vidtagits den ändringen, att intagningsförfarandet i regel

uppdragits åt poliskommissarie, en var inom sitt tjänstgöringsområde. Efter ikraftträdandet av nu gällande sinnessjuklag hade föreskrifter om intagningsförfarandet lämnats i A-order den 23 december 1930. Sedermera hade i ämnet ytterligare tre A-order utkommit. Under IV i A-ordern den 23 december 1930 omförmäldes att genom särskild order årligen kungjordes den ordning, vari intagning skulle ske av de olika för Stockholm tillgängliga vårdanstalterna för sinnessjuka. Den för år 1935 i sådant avseende gällande ordern vore dagtecknad den 29 december 1934. Av A-ordern den 23 december 1930 framginge vidare, att åt i vissa fall tredje polisintendenten men eljest åt vederbörande poliskommissarie uppdragits att å polismyndighetens vägnar handla i enlighet med sinnessjuklagens bestämmelser, men att i tveksamma fall kommissarie borde rådföra sig med vederbörande polisintendent eller med polismästaren. Överståthållarämbetet handlade emellertid självt i poliskammaren ärenden om sådan handräckning, som omförmäles i 52 § tredje stycket sinnessjuklagen. Anledningen till att ovannämnda uppdrag givits kommissarierna hade varit den, att en koncentration till polismästaren eller polisintendenterna av intagningsfrågorna, som ofta uppkomme nattetid, skulle ha ålagt dem en orimlig arbetsbörda och i avsevärd grad förhindrat dem att komma i åtnjutande av nattvila. Frågor av förevarande art vore nämligen oftast av den brådskande natur, att beslut måste fattas omedelbart och icke kunde uppskjutas från natt till påföljande dag. Handläggningens fördelande på ett flertal händer möjliggjorde icke blott den snabbhet i avgörandet, som vore erforderlig, utan även omsättandet i det praktiska livet av sinnessjuklagens föreskrifter överhuvudtaget. Det vore därför enligt polismästarens mening synnerligen önskvärt, att lagen underkastades jämkning i sådan riktning, att beslutanderätt tillerkändes jämväl annan befattningshavare än polismästaren eller den, som för närvarande enligt särskilda bestämmelser ägde handlägga polismästaren åvilande ärenden.

Justitieombudsmannens framställning till Kungl. Maj:t.

I sin ovan omförmälda framställning till Kungl. Maj:t av den 22 maj 1935 anförde *justitieombudsmannen* efter en redogörelse för vad tidigare i ärendet förekommit:

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att den ordning för här avsedda ärendens behandling, vilken synes tillämpas vid polisverket i Stockholm, åtminstone i vad anginge överlämnandet åt poliskommissarie att å polismyndighetens vägnar fatta vissa beslut, icke vore väl förenlig med stadgandet i 5 § sinnessjuklagen. Å andra sidan torde få anses tydligt att, så som förhållandena utvecklat sig, en strikt tillämpning av lagens bestämmelser ej utan avsevärda praktiska olägenheter läte sig genomföra. Det syntes därför böra ifrågasättas, om det ej kunde vara lämpligt att bereda den sålunda av ett praktiskt behov påkallade ordningen erforderlig grund. Ur rättssäkerhetens synpunkt torde ej böra möta något hinder härför. Att poliskommissarierna i Stockholm icke skulle besitta i detta hänseende nödiga kvalifikationer torde näppeligen kunna med fog påstås. Erinras finge för övrigt att rätt för poliskommissarie att besluta i frågor enligt sinnessjuklagen på några håll redan nu följde av 5 §.

Huruvida det här angivna syftet kunde ernås utan jämkning av nyssnämnda lagrum syntes tveksamt. Gällde frågan endast polisintendenterna torde väl erforderliga bestämmelser kunna meddelas i administrativ ordning.

Bestämmelsen i 2 § instruktionen för förste polisintendenten kunde därvid tjäna till mönster. Men att i dylik ordning stadga jämväl att, där polismästare eller polisintendent ej själv toge befattning med ärende som avsåges i sinnessjuklagen, vederbörande poliskommissarie skulle handlägga detsamma, vore måhända ej alldeles lämpligt. Det vore ju då ej längre fråga blott om en befattningshavare, vilken från början tänkts som vikarie för polismästaren.

På grund av det anförda anmälde justitieombudsmannen hos Kungl. Maj:t det av honom i framställningen berörda spörsmålet för den åtgärd, vartill framställningen kunde föranleda.

Yttrande över justitieombudsmannens framställning.

Justitieombudsmannens framställning remitterades av Kungl. Maj:t till *medicinalstyrelsen*, som i utlåtande den 29 februari 1936 anförde:

Den praxis, som kommit till tillämpning i Stockholm, hade enligt styrelsens förmenande väl tillgodosett berättigade krav på smidighet utan att rättssäkerheten på något sätt kunde sägas hava blivit lidande. De beslutande myndigheterna hade visat den takt, som handläggningen av dessa grannlaga ärenden oundgängligen krävde. På grund därav finge medicinalstyrelsen tillstyrka, att sådan ändring av 5 § sinnessjuklagen måtte komma till stånd, att nu i Stockholm tillämpad praxis i ifrågavarande hänseende måtte bringas i full överensstämmelse med gällande lagtext.

Förfarandet i städer (utom Stockholm), där polismästare finnas.

Enligt upplysningar, som av vederbörande polismästare lämnats till socialdepartementet, omhänderhavas de uppgifter, vilka enligt sinnessjuklagen anförtrotts åt polismyndighet, i Göteborg av förste polisintendenten (enligt den för honom utfärdade instruktionen skall han i poliskammaren handlägga de mål och ärenden, med vilka polismästaren ej själv tager befattning) och endast vid förfall för förste polisintendenten av polismästaren. Däremot handläggas förutnämnda uppgifter av polismästaren själv i övriga städer, där polismästare finnas, nämligen Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Borås, Gävle, Örebro, Eskilstuna, Uppsala, Karlskrona och Lund. Dock kan i Örebro enligt utfärdad polisorder (nr 47) åtgärd i visst trängande fall vidtagas av tillgängligt polisbefäl. I Lund har förekommit, att poliskommissarien, då polismästaren ej varit att omedelbart anträffa, undertecknat remisser till sinnessjukhus, varefter ärendet snarast möjligt anmälts för polismästaren. Detta förfarande har tillämpats för ärendenas snabba expedierande enligt en gång för alla given order. I Eskilstuna har i något enstaka fall, då sjuk person införts å polisstationen och efter läkares undersökning befunnits med sannolikhet lida av sinnessjukdom, ifrågavarande person medelst en kort rapport från poliskommissarien vid ordningspolisen överlämnats till stadens sinnessjukanstalt.

I samband med att upplysningar i ovannämnda hänseende lämnats har polismästaren i Göteborg gjort det uttalandet, att det syntes i hög grad önskvärt, att polismyndighetens uppgifter enligt sinnessjuklagen även i Göte-

borg kunde få överlämnas jämväl åt poliskommissarier. Polismästaren i Lund har uttalat önskvärdheten av att även i polismästarstäder ifrågavarande uppgifter finge handläggas av den, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet.

Departementschefen.

Enligt sinnessjuklagen åligger det polismyndighet i främsta rummet att tillse, att sinnessjuka ävensom samhällsvådliga personer, vilka kunna misstänkas för sinnessjukdom, intagas å sinnessjukhus för vård eller observation. Då dessa och övriga polismyndighet enligt lagen åliggande uppgifter äro av grannlaga natur, ligger det vikt uppå, att den polismyndighet, som har att fatta beslut i saken, besitter därför erforderliga kvalifikationer. Vad städerna angår, tillkommer beslutanderätten för närvarande polismästaren, där sådan finnes, men eljest stadsfiskalen eller, om stadsfiskalen är befriad från all befattning med polisväsendet, den, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet. I det fåtal städer, där sistnämnda förhållande föreligger, utövas polismyndighetens funktioner enligt sinnessjuklagen av poliskommissarier.

Med hänsyn till den arbetsbörda, som i nu förevarande hänseende åvilat polismästarna i Stockholm och Göteborg, hava därstädes polismyndighetens funktioner åtminstone i viss utsträckning utövats, i Stockholm av förste och tredje polisintendenterna ävensom av poliskommissarierna, envar inom sitt tjänstgöringsområde, samt i Göteborg av förste polisintendenten. Den praxis — vilken icke står i överensstämmelse med lagens bokstav — som sålunda vunnit insteg i Stockholm och Göteborg, synes dock såvitt angår polisintendenterna kunna stödas på bestämmelser i utfärdade instruktioner, enligt vilka polisintendenterna i vissa fall äga handla i polismästarens ställe. I fråga om poliskommissarierna i Stockholm torde däremot den under senare år tillämpade praxis icke vara förenlig med bestämmelserna i 5 § sinnessjuklagen.

Justitieombudsmannen har i sin framställning av den 22 maj 1935 icke ifrågasatt andra ändringar i gällande bestämmelser än sådana, som erfordras för att bereda den i Stockholm av ett praktiskt behov påkallade ordningen erforderlig laglig grund. Emellertid har polismästaren i Göteborg framhållit, att det syntes i hög grad önskvärt, att de uppgifter, vilka enligt sinnessjuklagen vilade å polismyndighet, även i Göteborg skulle kunna få överlåtas å poliskommissarierna. Polismästaren i Lund har anfört, att nyssnämnda uppgifter även i polismästarstäder borde få handläggas av den, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet. I detta sammanhang må ånyo erinras därom, att i några medelstora städer ifrågavarande uppgifter redan enligt gällande lag omhänderhavas av poliskommissarier.

Några olägenheter av den i Stockholm under snart tio år tillämpade praxis hava icke försports. Ändring av 5 § sinnessjuklagen för att göra denna praxis laglig synes mig böra vidtagas. Med hänsyn till arten av den arbetsbörda, som åligger polismyndighet enligt sinnessjuklagen, synes möj-

lighet böra beredas även polismästarna i andra städer att, därest så kan visa sig erforderligt, bliva befriade från ifrågavarande arbetsuppgifter. Därvid böra polisintendenter äga fullgöra polismästarens åligganden enligt sinnessjuklagen lika väl som de i andra hänseenden enligt för dem utfärdade instruktioner äga handla i polismästarens ställe. Anledning saknas att antaga, att icke jämväl poliskommissarier i de större städer, där polismästare finnas, skulle besitta tillräckliga kvalifikationer i det hänseende, varom nu är fråga. Jag anser därför, att 5 § sinnessjuklagen bör undergå sådan ändring, att hinder icke möter för att de uppgifter, som enligt paragrafens nuvarande lydelse åligga polismästaren, få omhänderhavas även av polisintendenter och poliskommissarier. Emellertid synas vissa undantagsfall kunna förekomma, i vilka det vore lämpligt, att jämväl annan befattningshavare vid polisverket i befälsställning kunde utöva de funktioner, varom nu är fråga. För dylika fall borde polismästaren äga möjlighet att lämna även sådan befattningshavare uppdrag därutinnan. Med hänsyn härtill synes mig paragrafen böra givas det allmänna innehåll, att i stad, där polismästare finnes, med polismyndighet enligt lagen skall anses ej blott polismästaren utan även befattningshavare vid polisväsendet i befälsställning, vilken enligt för honom gällande instruktion eller på grund av honom av polismästaren meddelat uppdrag äger att handla i polismästarens ställe. I överensstämmelse härmed har paragrafen omarbetats inom socialdepartementet.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det inom socialdepartementet upprättade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321)*, av den lydelse bilaga [1]) till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Viking Nilsson.

---

[1]) Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 14 december 1936.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 november 1936, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av tillförordnade byråchefen för lagärenden i socialdepartementet Sven Björkholm.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 december 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 14 december 1936 avgivna utlåtande över det den 20 november 1936 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321)* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Nordwall.

Stockholm 1936. K. L. Beckmans Boktryckeri.
2280 36